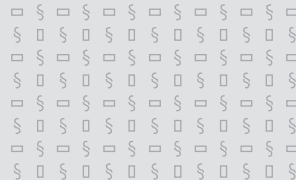

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

státní občanství pobyt cizinců mezinárodní ochrana

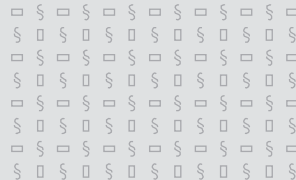
David Hejč

Státní občanství

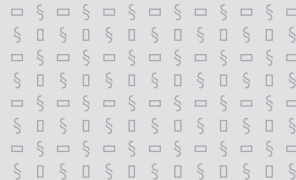
- Čl. 12 Ústavy: *Nabývání a pozbývání státního občanství České republiky stanoví zákon.*
- Zák. č. 186/2013 Sb. o státním občanství
- Státní občanství vymezení:

„Z obecného hlediska lze státní občanství definovat jako časově trvalý, místně neomezený právní vztah fyzické osoby a státu, který je proti vůli fyzické osoby zpravidla nezrušitelný, na jehož základě vznikají jeho subjektům vzájemná práva a povinnosti ... Konkrétní obsah státního občanství je určen zákonodárstvím jednotlivého svrchovaného státu“ (již náleží ÚS sp. zn. Pl. ÚS 9/94 ze dne 13. 9. 1994).

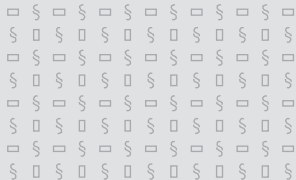
Nabývání SO

- Obecně
  - *ius soli* - podle země narození
  - *ius sanquinis* - po předcích
- Zák. č. 186/2013 Sb. o státním občanství - převažuje princip *ius sanquinis*
- původní a odvozené

Nabývání SO

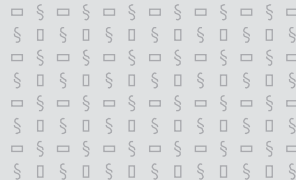
- Způsoby nabývání (§ 3):
  - a) narozením,
  - b) určením otcovství,
  - c) osvojením,
  - d) nalezením na území České republiky,
  - e) udělením,
  - f) prohlášením, nebo
  - g) v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče

Nabývání SO

■ Narozením

- *dítě nabývá státní občanství České republiky narozením, je-li v den jeho narození alespoň jeden z rodičů státním občanem České republiky (§ 4) - ius sanguinis - v praxi nejčastější*
- *Státní občanství České republiky nabývá narozením i dítě, které se narodí na jejím území a které by se jinak stalo osobou bez státního občanství („bezdomovec“), pokud jsou oba rodiče dítěte bezdomovci a alespoň jeden z nich má na území České republiky ke dni narození dítěte povolen pobyt na dobu delší než 90 dnů (§ 5) - ius soli*

Nabývání SO

- Určením otcovství
- V případech, kdy jde o dítě, jehož matka není státní občankou České republiky:
  - 1) rozhodnutím soudu o určení otcovství - dnem PM
  - 2) souhlasné prohlášení rodičů
    - matka je občankou státu Evropské unie, nebo má trvalý pobyt na území České republiky, anebo je bezdomovkyní - dnem učinění souhlasného prohlášení
    - matka nesplňuje předchozí podmínky - dnem, kdy bylo učiněno souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství, pokud rodiče prokázali otcovství matričnímu úřadu genetickou zkouškou formou znaleckého posudku

Nabývání SO

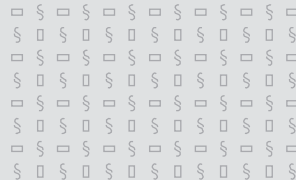
- Osvojením
- Alespoň jeden z osvojitelů musí být občanem ČR
  - Občanství se nabývá:
    - dnem právní moci rozhodnutí o osvojení vydaném nebo uznaném (v případě cizích rozhodnutí) orgánem veřejné moci.

Nabývání SO

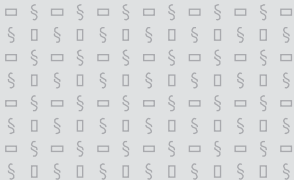
- Nalezením (na území ČR)
- Dítě mladší 3 let, pokud do 6 měsíců nevyjde najevo, že má SO jiné - dnem nalezení, v pochybnostech o dni nalezení rozhodne Ministerstvo vnitra

Nabývání SO

- Svěřením do náhradní péče
- Podmínky (kumulativně)
  - dítě se narodí na území ČR
  - na tomto území se zdržuje „legálně“
  - v den svého narození bylo a nadále je „bezdomovcem“
- nabývá státní dnem nabytí PM rozhodnutí soudu o svěření do náhradní péče

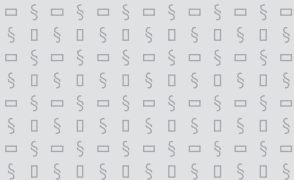

Nabývání SO

- Narozením; určením otcovství; osvojením; nalezením na území České republiky; svěřením do náhradní péče
= k nabytí SO v těchto případech dochází *ipso facto* - bez projevu vůle k nabytí občanství

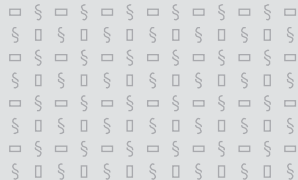
X

- Nabytí, resp. obnova SO tzv. prohlášením
- Nabytí SO udělením

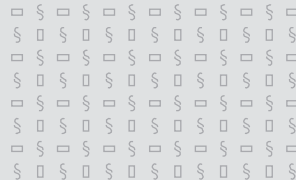
Nabývání SO

- Prohlášením
- Okruh osob oprávněných nabývat občanství prohlášením (§ 31-36):
  - Např.: *fyzická osoba, která se narodila v době od 1. října 1949 do 7. května 1969 mimo území Československé republiky a jeden z jejích rodičů byl ke dni jejího narození československým státním občanem a k 1. lednu 1969 se stal nebo by se k tomuto dni stal českým státním občanem.*
- mj. řeší otázku nápravy minulých křivd způsobených emigrantům a vystěhovalcům z Československa

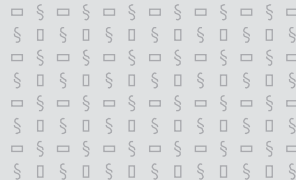
Nabývání SO

- Prohlášením
- Správní orgán o přiznání občanství „nerozhoduje“ - ověřuje, zda jsou splněny zákonné podmínky - vydají listinu o nabytí občanství
- Nabývá se dnem převzetí listiny (s výjimkou případů podle § 34)

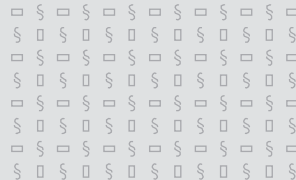
Nabývání SO - udělením na žádost

- v případech, kdy státoobčanský vztah nevzniká ex lege, ale na základě rozhodnutí příslušného orgánu státu, má stát **nezadatelné právo rozhodnout, zda určité osobě občanství udělí, a pokud tak neučiní, neporušuje tím žádná základní práva...není žádného základního práva, které by suverénní stát mohl porušit tím, že cizinci státní občanství svým rozhodnutím neudělí (usnesení ze dne 8. 3. 2000 sp. zn. IV. ÚS 586/99).**

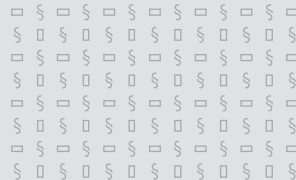
Udělení na žádost

- Originální způsob
- revoluční změna od 1. 1. 2014-více SO
- Řízení vede Ministerstvo vnitra
- **Na udělení občanství není právní nárok**
- Řízení je zahajováno na žádost (*podává se osobně u krajského úřadu*)
- - lhůta pro rozhodnutí: 180 dnů (*u rozkladu 120 dnů*)

Podmínky udělení SO

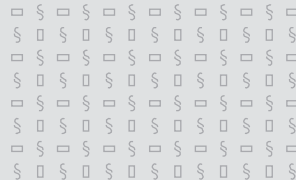
- Žadatel je integrován do společnosti ČR, zejména z hlediska
  - rodinného
  - pracovního
  - Sociálního
- Žadatel má na území ČR povolen trvalý pobyt (viz § 14)
- Žadatel se na území ČR skutečně zdržuje (viz § 14)
- Trestní bezúhonnost
- Znalost českého jazyka a reálií
- Neporušil povinnosti vyplývající z vybraných právních předpisů (daně, cla, veřejné zdravotní pojištění...)
- Prokázání výše a zdroje příjmů a že nezatěžuje systém státní sociální podpory nebo systém pomoci v hmotné nouzi

- Možné důvody pro prominutí některých podmínek (§ 15) - např. z poslední uvedené podmínky - *žadatel odstranil způsobený škodlivý následek nebo učinil účinná opatření k jeho odstranění.*

Udělení na žádost

- *důležitá jsou stanoviska Policie a zpravodajských služeb (pokud obsahují utajované informace, nestávají se součástí spisu)*
- *občanství nelze udělit žadateli, který ohrožuje bezpečnost státu, jeho svrchovanost a územní celistvost, demokratické základy, životy, zdraví, nebo majetkové hodnoty*
- *vyluka soudního přezkumu*
- *viz náleží Ústavního soudu ze dne 11.10.2016, sp. zn. Pl. ÚS 5/16.*

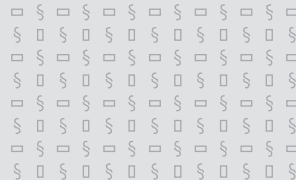

Udělení na žádost

- Nejprve vydána státoobčanská listina
- Občanství se nabývá dnem složení státoobčanského slibu
- „Slibuji na svou čest věrnost České republice. Slibuji, že budu dodržovat její Ústavu a ostatní zákony České republiky.“ (skládá se u krajského úřadu)

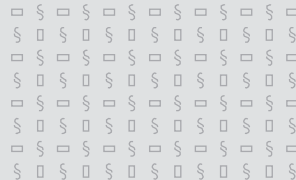
Další možnosti udělení občanství

- z důvodu významného přínosu (§ 16)
- § 28 až § 30

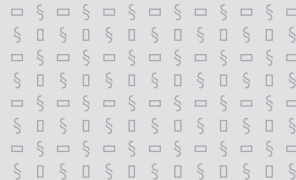
Pozbývání občanství

- Čl. 12 odst. 2 Ústavy: *Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství*
- SO ČR lze pozbýt jediným způsobem - *prohlášením o vzdání se občanství*:
- jestliže splňuje současně tyto podmínky:
  - a) trvale se zdržuje v cizině,
  - b) není v České republice přihlášen k trvalému pobytu a
  - c) je zároveň státním občanem cizího státu, nebo žádá o nabytí cizího státního občanství a prohlášení o vzdání se státního občanství České republiky činí v souvislosti s nabytím tohoto státního občanství.

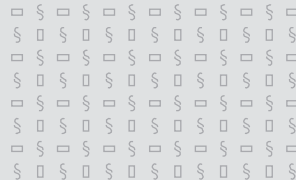
Cizinecké právo

- Cizinecké právo - soubor právní norem, které ukládají cizincům povinnosti, nebo přiznávají cizincům práva, přičemž tyto povinnosti a tato práva jsou odlišná od povinností a práv občanů dotyčného státu
- Oblasti:
  - pobyt cizinců
  - mezinárodní ochrana

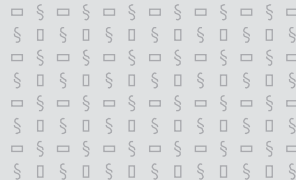
Pobyt cizinců

- cizinecké právo v užším smyslu upravuje zejména zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (+ související unijní předpisy):
  - vstup cizince na území České republiky
  - vycestování z území
  - podmínky pobytu cizince na území
  - úprava dokladů vydávaných cizincům
  - specifické povinnosti cizinců
  - zajišťování cizinců v detenčních zařízeních
  - odchylky od správního řádu a od soudního řádu správního

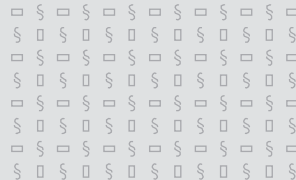
Cizinec

- cizinec = osoba, která není státním občanem České republiky (pozitivní) + negativní vymezení (§ 2)
- kategorie cizinců:
  - občan Evropské unie (+ Islandu, Norska, Lichtenštejnska a Švýcarska)
  - občané 3. zemí, kteří jsou rodinní příslušníci občanů EU
    - manžel/registrovaný partner, rodič, dítě (mladší 21 let), nezaopatřený příbuzný, případně druh/družka rodinní příslušníci občanů ČR - stejná práva jako rodinný příslušníci občanů EU
  - občané 3. zemí s/bez vízové povinnosti v ČR a Schengenu

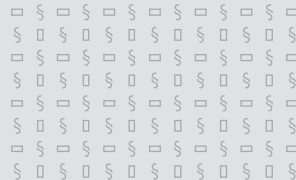
Vstup na území

- cizinec je oprávněn překročit hranice ČR na jakémkoliv místě bez toho, aby u nich byla prováděna hraniční kontrola - ta se provádí pouze na vnějších schengenských hranicích
- způsob hraniční kontroly se liší podle toho, do které skupiny cizinec patří

Občané EU

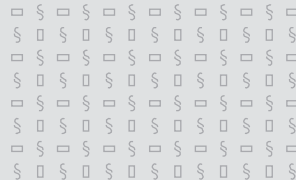
- Hraniční kontrola spočívá v tzv. *minimální kontrole* (zjištění totožnosti)
- Přejíždění bez jakéhokoliv zvláštního povolení
- Pokud je doba pobytu delší než 30 dnů - ohlašovací povinnost
- oprávnění (nikoliv povinnost) požádat o potvrzení o přechodném pobytu
- Oprávnění požádat o vydání povolení k trvalému pobytu

Krátkodobý pobyt

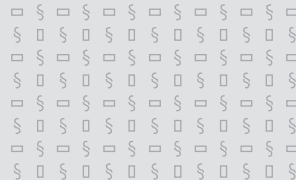
- obvykle pobyt na dobu 3 měsíců
  - bezvízový styk
  - krátkodobá víza: letištní průjezdní, jednotné (schengenské), vízum s omezenou platností
    - nařízením Rady (ES) č. 539/2001 ze dne 15. března 2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni

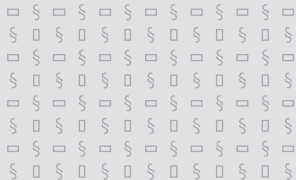
Krátkodobé vízum

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (dále jen „*vízový kodex*“)
- přímá použitelnost (odkaz v zákoně)
- formulář, podává se v zahraničí
- forma odvolání „nové posouzení důvodů neudělení víza“
- rozhoduje MZV

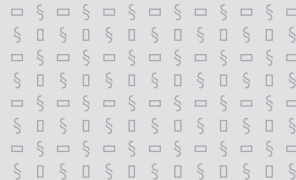
Dlouhodobý pobyt

- Dlouhodobý pobyt: podmínkou je vízum nad 90 dnů a cizinec zde hodlá pobývat po dobu delší jak 3 měsíce (stejný účel pobytu)
  - dlouhodobé vízum: za účelem společného soužití rodiny, studia, vědeckého výzkumu, zaměstnání; za účelem strpění pobytu; diplomatické a zvláštní
- je předstupněm trvalého pobytu
- Rozhoduje MV
- „odvolání“ - nové posouzení důvodů neudělení víza
- rozhoduje: Komise pro rozhodování ve věcech pobytu cizinců
- na udělení víza není právní nárok NSS 9 As 95/2008-45, ÚS sp. zn. Pl. ÚS 23/11)

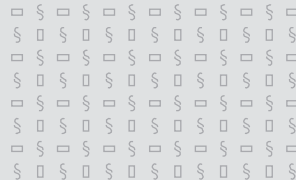
Zaměstnanecká karta

- povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR, kdy účelem pobytu cizince (delšího než 3 měsíce) je zaměstnání. Cizinec, který má zaměstnaneckou kartu, je oprávněn:
  - pobývat na území ČR a zároveň,
  - pracovat na pracovní pozici, na kterou byla zaměstnanecká karta vydána, nebo
  - pracovat na pracovní pozici, ke které byl udělen souhlas odboru azylové a migrační politiky MV

Modrá karta

- dlouhodobý pobyt za účelem výkonu zaměstnání vyžadující vysokou kvalifikaci.
- opravňuje cizince k pobytu a zároveň výkonu zaměstnání, tj. cizinec nepotřebuje zvlášť pracovní povolení.
- za vysokou kvalifikaci se považuje řádně ukončené vysokoškolské vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání, které trvalo aspoň 3 roky

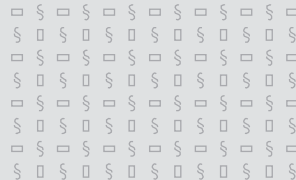
Trvalý pobyt

- Trvalý pobyt:
  - pobyt na dobu neurčitou, postavení v mnoha aspektech srovnatelné s občany ČR - rozhoduje MV (o odvolání komise)
  - po 5 letech nepřetržitého pobytu na území
- důvody pro nevydání/zánik např.
  - cizinec uvede padělané nebo pozměněné náležitosti
  - evidence nežádoucích osob
  - nedostaví se k výslechu/odmítne vypovídat
  - obcházení zákona (kupř. účelovým manželstvím)

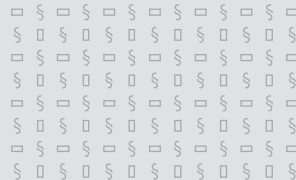
Správní vyhoštění

- Ukončení pobytu na území, které je spojeno se stanovením doby vycestování z území a doby, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území
- důvody (§ 119 ZPC): kupř. ohrožení státu, ohrožení veřejného pořádku, prokázání se padělaným dokladem, pobyt bez platného cestovního dokladu, pobyt bez platného víza
  - u občanů EU pouze ohrožení bezpečnosti státu, závažné narušení veřejného pořádku a ohrožení veřejného zdraví
- Nesmí nepřiměřeně zasahovat do rodinného a soukromého života
Příslušný orgán: Policie ČR

Zajištění cizince

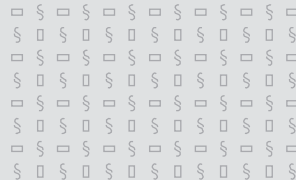
- za účelem správního vyhoštění/vycestování
- důvody:
  - je nebezpečí, že by cizinec mohl ohrožit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek
  - je nebezpečí, že by cizinec mohl mařit nebo ztěžovat výkon rozhodnutí o správním vyhoštění
  - cizinec nevycestoval z území v době stanovené v rozhodnutí o správním vyhoštění
  - cizinec závažným způsobem porušil povinnost uloženou mu rozhodnutím o uložení zvláštního opatření za účelem vycestování, nebo
  - je cizinec evidován v informačním systému smluvních států

Zajištění cizince

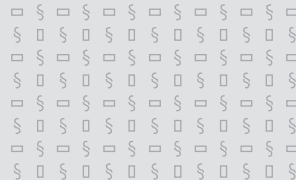
- max. 180 dnů (možnost prodloužit na 545 dnů pokud osoba mařila výkon vyhoštění nebo uváděla nepravdivé údaje)
- **zvláštní opatření za účelem vycestování (alternativa k zajištění):**
  - povinnost sdělit adresu, zdržovat se tam a pravidelně se hlásit na policii
  - složení peněžitých prostředků („finanční záruka“)
- cizince je nutné poučit o možnosti podat žádost o propuštění a o soudním přezkumu (obvykle písemně - v jazyce, v němž je schopen se dorozumět, nebo v ČJ, AJ, FR, něm., čínském, ruském, arabském, hindském, španělském)

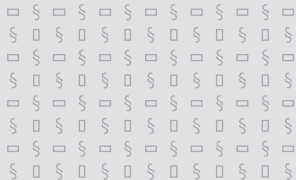
Kontrola

- správní soudnictví (žaloba a kasační stížnost)
- ústavní soudnictví (ústavní stížnost)
- Veřejný ochránce práv
- stížnosti
- kontrola zařízení, kde jsou osoby omezeny na svobodě (zajištění cizinců a azylová zařízení)
- sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění
- ochrana před diskriminací (státní občanství, trvalý pobyt)
- stížnosti, petice a mediální kontrola (hlavně neziskové organizace)

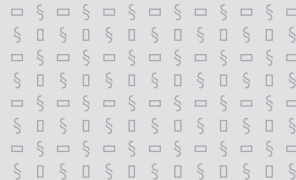
Mezinárodní ochrana

- Pojem mezinárodní ochrana je vytvořený právním řádem ČR - jeho součástí je
  - poskytování azylu a
  - tzv. doplňková ochrana

Definice a typy

- Uprchlík, azyl, mezinárodní ochrana, doplňková ochrana
- Asylum shopping, refugees in orbit
- zásada *non-refoulement*, tj. zákaz navrácení cizince do země, kde mu hrozí pronásledování, které by mohlo mít za následek porušení Úmluvy, zejména jejího čl. 3 (zákaz mučení nebo podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu), čl. 5 (právo na svobodu a osobní bezpečnost) a čl. 8 (právo na respektování rodinného života).

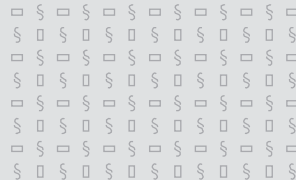
Prameny právní úpravy

■ Mezinárodní/Evropské

- Úmluva i ochraně lidských práv (Protokol č. 4)
- Úmluva o právech dítěte (čl. 10)
- Úmluva o právním postavení uprchlíků 1951 (tzv. Ženevská úmluva)
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepracované znění).

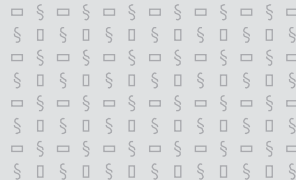
■ Vnitrostátní

- Čl. 43 LZPS ČR *poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odepřen tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.*
- zák. č. 325/1999 Sb., o azylu (předcházející zákon: zák. č. 498/1990 Sb., o uprchlících)

Pojmy

- **Uprchlík** - osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti (čl. 1 Ženevské úmluvy)
- **Žadatel o udělení mezinárodní ochrany** - cizinec, který podal v České republice žádost o udělení mezinárodní ochrany, o níž dosud nebylo pravomocně rozhodnuto + další (§ 2 odst. 1 písm. ZOA)

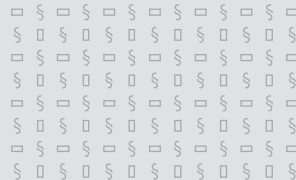
Pojmy

- **Azylantem** - *se rozumí cizinec, kterému byl podle tohoto zákona udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu (§ 2 odst. 2 ZOA)*
- =) uprchlíkem se člověk objektivně stává a azylantem je vůlí státu učiněn
- **Pronásledováním** *se rozumí závažné porušení lidských práv, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání anebo jednání, která ve svém souběhu dosahují intenzity pronásledování, pokud jsou prováděna, podporována nebo trpěna původci pronásledování (§ 2 odst. 4 ZOA)*

Formy mezinárodní ochrany

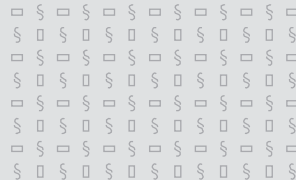
- Azyl
- Humanitární azyl
- Doplnková ochrana

Azyl - důvody pro udělení

- 1. Azyl - klasický
- Odůvodněný strach z pronásledování z důvodů:
  - - rasy
  - - pohlaví
  - - náboženství
  - - národnosti
  - - příslušnosti k určité sociální skupině
  - - zastávání politických názorů.

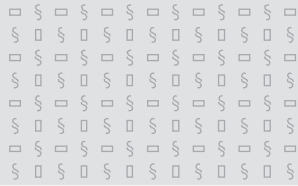
Azyl - důvody pro udělení

■ 2. humanitární azyl

- - případy hodné zvláštního zřetele

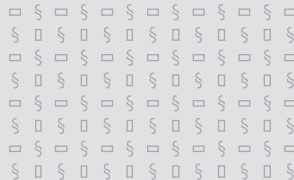
■ 3. sjednocení rodiny

- - rodinný příslušník - manžel či partner (trvání manželství)
- - svobodné dítě mladší 18 let
- - rodič azylanta mladšího 18 let
- - zletilá osoba odpovídající za nezletilou osobu bez doprovodu
- - svobodný sourozenec mladší 18 let

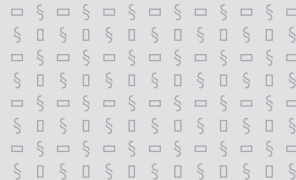
Doplňková ochrana

- cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu
- - důvodné obavy, že by cizinci při návratu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy
- (př. trest smrti, mučení, vážné ohrožení života z důvodu ozbrojeného konfliktu)

- - i za účelem sloučení rodiny

Rozhodování

- *žádost o udělení mezinárodní ochrany*
- - právo na tlumočnicka po celou dobu řízení
- - **právo jednat v mateřském jazyce nebo jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět**
- - tlumočení bezplatné, obstarává ministerstvo na celou dobu řízení (dohoda mezi MV a tlumočnickem)
- - žadatel si může přizvat vlastního tlumočnicka

Rozhodování

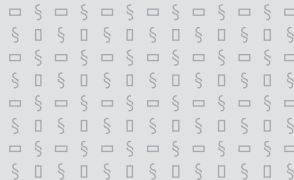
■ Pohovor

- - vychází ze Směrnice 2013/32/ES (čl. 14 - 17)
- - provádí pracovník MV (přítomni právní zástupce, tlumočník, UNHCR)
- - tlumočení do mateřského jazyka nebo jazyka, který ovládá (*zpravidla úřední jazyk země původu, ale ne vždy*)
- - kladen důraz na přesnost tlumočení
- - žadatel vypráví svůj příběh, neklade se důraz na přesnost pojmů
- - nutnost tvrzení relevantních skutečností
- (pozor na nejasnost v pojmech, špatně kladené otázky, nervozita žadatele)
- - zjišťování nejvyšší míry pravděpodobnosti příběhu

Rozhodování

- Možnost *zkráceného řízení* - zjevně nedůvodná žádost (zamítnutí)
- (např. ekonomické důvody, všeobecná nouze, bezpečná země původu, nevěrohodnost žadatele)
- ne nezletilý bez doprovodu

Rozhodování

- - opravný prostředek - žaloba ke krajskému soudu
- - kasační stížnost k NSS
- - nepřijatelnost kasační stížnosti
- - důležitý je *odkladný účinek* - nemá povinnost vycestovat z území (vízum za účelem strpění pobytu)

TOP 10 státních příslušností žadatelů o mezinárodní ochranu v roce 2016

TOP 10 citizenships of applicants for international protection in 2016

státní příslušnost <i>citizenship</i>	ŽÁDOSTÍ CELKEM <i>APPLICATIONS TOTAL</i>	z toho <i>of which</i>			
		opakované žádosti <i>repeated applications</i>	žen <i>females</i>	nezletilých <i>minors</i>	nezletilých bez doprovodu <i>unaccompanied minors</i>
Ukrajina <i>Ukraine</i>	506	150	160	81	-
Irák <i>Iraq</i>	158	16	71	54	-
Kuba <i>Cuba</i>	85	5	30	6	-
Sýrie <i>Syria</i>	77	4	41	22	-
Čína <i>China</i>	68	4	50	-	-
Vietnam <i>Viet Nam</i>	67	14	9	-	-
Arménie <i>Armenia</i>	60	9	18	9	-
Ruská federace <i>Russian Federation</i>	60	11	28	13	-
Ázerbájdžán <i>Azerbaijan</i>	52	3	24	17	-
Gruzie <i>Georgia</i>	49	4	11	5	-
ostatní <i>Other</i>	293	42	112	66	-
CELKEM TOTAL	1475	262	554	273	-